

วัฏฏสงสารกับไวรัสโควิด 19 ให้บทเรียนอะไรแก่ชีวิตมนุษย์

Cycle of life and Virus19 Effect for Worthy of Human

พระครูกาญจนธรรมมาภรณ์ และ พระครูกิตติชัยกาญจน์

Phrukrukanchanatammarn and Phrakrukittichaiyakan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Coessponding Author Email: jocho53@hotmail.com

Received April 2, 2020; Revised April 4, 2020; Accepted May 30, 2020

บทคัดย่อ

วัฏฏสงสารกับไวรัสโควิด 19 ให้บทเรียนอะไรแก่ชีวิตมนุษย์ เป็นอนุสติ เรื่องโรคระบาดในสมัยโบราณก็คงเหมือนกับโรคระบาดในสมัยปัจจุบัน แต่ในสมัยปัจจุบันน่ากลัวกว่า เพราะการสื่อสารถึงกันมีมากขึ้นด้วยเป็นยุคข่าวสาร มี “การเมือง” ทั้งในแต่ละประเทศและระหว่างประเทศผสมโรง ทำให้โรคระบาดมีความน่ากลัวอีกเท่าตัว อย่างที่มีข่าวว่าโรคโคโรนาไวรัส (Covid-19) เป็นอาวุธชีวภาพ โรคระบาดในสมัยปัจจุบัน จึงน่ากลัวไม่แพ้สงครามโลกที่ทำร้ายกันด้วยอาวุธ สงครามโลกที่ทำร้ายกันด้วยอาวุธ (ปรมาณู) ครั้งที่ 2 คิดว่าน่ากลัว แต่สงครามโรคโควิด-19 เป็นที่น่าสะพรึงกลัว และน่ารังเกียกว่า แม้แต่สำหรับคนที่เคยรักใคร่ใกล้ชิดกัน การแสดงความห่วงใยต่อกันอย่างปกติทำไม่ได้ เมื่อได้เห็นโศกศพเพื่อนร่วมโลกที่ตายเพราะโรคระบาด ซึ่งขนย้ายไปเผาเป็นทิวแถว ก็นึกถึงศพที่ทิ้งเกลื่อนกลางดรอบเมืองเวสาลีในสมัยพุทธกาล คิดว่าคงมีสภาพเหมือนกัน เพียงแต่ว่า ช่างศพเหยื่อโควิด-19 ไม่มีผู้คนอยู่ใกล้เลย เพราะกลัวเชื้อโรคจากศพ ส่วนที่กองศพของชาวเมืองเวสาลีนั้นเชื่อกันว่า มี “อมมนุษย์” (หรือวิญญาณของผู้ตาย) ร่ายล้อมเต็มไปหมด

คำสำคัญ: วัฏฏสงสาร; ไวรัสโควิด 19; ชีวิตมนุษย์

Abstract

Cycle of life and Virus –19 Effect for Worthy of Human. It was minor-consciousness for an ancient disease as the same with present disease, but the present time is more horrible. Because communication information of technology id “Political” both in domestic and foreign. It was more horrible like example Covid 19 was biological weapon. The present disease so horrible was not least than attach with weapon. World War 2 with weapon (atoms) so terrible. But Covid 19 world war was more terrible and more disgusting event for close and lovely people when using by common life was not using too. Therefore, we saw long many Caravan bodies cause of disease then we think of remains bodies’ ay Vesary city on Buddha Era was similarly but only Covid 19 had not person beside them because of they fear virus disease, but those remains bodies at Vesary city was believed that “In Humans” (or spirit of die) surround all.

Keywords: Round of Rebirth; Covid 19; Human Life

บทนำ

ในอดีตกาลมีตำนานเล่าขานว่า เมื่อครั้งพุทธกาล กรุงเวสาลีเกิดเหตุพิภิกขภัย ฝนแล้งข้าวกล้าตายเกลื่อนกลาด ชาวเมืองมากมายล้มตายเพราะความอดอยากและโรคห่า (อหิวาตกโรค) ระบาดต้องนำศพมากมายไปทิ้งนอกเมือง ครั้นพวกอมนุษย์ได้กลิ่นคนตายก็พากันเข้าพระนคร รบกวมนมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ บรรดาเจ้าลิจฉวีจึงตกลงให้เชิญเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาโปรด

เมื่อสมเด็จเจ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จถึงเขตแดนนครเวสาลี ฝนโบกขรพรรษก็โปรยเม็ดลงมา ซากศพทั้งปวงถูกน้ำล้างสู่แม่น้ำคงคาจนหมดสิ้น และเมื่อพระองค์เสด็จถึงกรุงเวสาลี ท้าวสักกะจอมทวยเทพและหมู่เทพก็เสด็จมา ยังผลให้อมนุษย์ (ภูตผี) ทั้งหลายต้องหลบหนีไปจากเมืองเวสาลี

จากนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสเรียกพระอานนท์สั่งว่า ดูก่อนอานนท์ เธอจงเรียนรัตนสูตรนี้ ถือเครื่องประกอบพลีกรรม เทียวเดินไประหว่างปราการ 3 ชั้นแห่งกรุงเวสาลีกับพวกเจ้าลิจฉวีราชกุมาร ทำพระปริตร แล้วได้ตรัสรัตนสูตร พอพระเถระกล่าววว่า **ยงฺกิญฺจ** เท่านั้นพวกอมนุษย์ทั้งหลายก็หลบหนีไปจนหมดสิ้น โรคภัยทั้งหลายก็หมดสิ้นไป

เนื้อหาของบทสวดรัตนสูตรนี้ โดยหลักเป็นการกล่าวถึงคุณแห่งพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยส่วนแรกเป็นการประกาศให้เหล่าภูตคัมภีร์คุ้มครองรักษาพวกมนุษย์ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ซึ่งพลีกรรมนี้หมายถึงการทำบุญตามหลักพุทธศาสนา ส่วนที่ 2 เป็นการบรรยายคุณพระรัตนตรัยว่าเป็นรัตนอันประเสริฐสุด และส่วนที่ 3 เป็นการ

ประกาศให้หยุดทั้งหลายจนมีสการพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ และอำนวยการให้สรรพสัตว์เหล่านี้มีความสุขดี (ดูรายละเอียดใน, ขุพุทธก. อฎ. (ไทย) 141-144.)

สำหรับการสวมหน้ากากเพื่อไล่โรคโควิด-19 นี้ ไม่เพียงเฉพาะเมืองไทยหรือเมืองพุทธเท่านั้น ทางด้านกรุงวาติกันซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งศาสนาคริสต์ นำโดยสมเด็จพระสันตะปาปาฟรานซิสก็ได้สวดภาวนาให้กรุงโรมพ้นจากโรคระบาด โม่ค้ เพนซ์ รองประธานาธิบดีสหรัฐ ได้ร่วมสวมหน้ากากกับสมาชิกที่ทำงานเพื่อเป็นกำลังใจสู้ไวรัสโคโรนา ด้านองค์ดาไลลามะก็ได้ชวนสวมหน้ากากป้องกันไวรัสเช่นกัน

ความหมายและขอบข่ายของวิญญูสงสารวงเวียนแห่งชีวิต

วิญญูสงสาร พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่าการเวียนว่ายตายเกิด ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นการแปลแบบอรรถาธิบาย คือแปลเอาใจความเป็นใหญ่ ซึ่งหมายถึงการที่จิตหรือใจหรือธาตุรู้หรือมโนวิญญาณดวงหนึ่งๆ เวียนว่ายไปจุติ (เกิด) หรือปฏิสนธิในภพใดภพหนึ่งหรือภูมิใดภูมิหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นภพน้อยหรือภพใหญ่หรือภพเดิมภูมิเดิมรอบใหม่ไม่มีที่สิ้นสุดไม่หยุดไม่หย่อน ออกจากภพหนึ่งก็ไปสู่ อีกภพหนึ่งเรื่อย ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด ตามอำนาจของ วิญญู 3 คือ กิเลสวิญญู กรรมวิญญู วิชาวิญญู พาให้เป็นไป มนุษย์ทุกคนสัตว์เดรัจฉานและอสุรกายทุกตัว ที่เกิดมาในภพนี้ ต่างก็เป็นอย่าง เดียวกัน คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือ อุบัติขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป (พระราชวรมณี (ป. อ. ปยุตฺโต) , 2528)

สังสาร หรือ **สงสาร** แปลว่า ความท่องเที่ยวไป ในทางศาสนาพุทธหมายถึง การเวียนว่ายตายเกิด มิใช่หมายถึงความรู้สึกหวั่นไหวด้วยความกรุณาเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์

สังสารวิญญู แปลว่า ความท่องเที่ยวไปในอาการที่เป็นวิญญู การหมุนวนอยู่ในการเวียนว่ายตายเกิด เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **วิญญูสงสาร**

สงสารวิญญู หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่างๆ ของสัตว์โลกด้วยอำนาจ กิเลส กรรม วิชา หมุนวนอยู่เช่นนั้นตราบเท่าที่ยังตัดกิเลส กรรม วิชาไม่ได้

วิญญูสงสาร คือ วิญญู แปลว่า หมุนรอบหรือหมุนวน กับ สงสาร คือ ความสลดหดหู่ใจ มักเรียกว่าความน่าสงสาร เป็นอาการของจิตหรือใจหรือมโนวิญญาณ ที่มองเห็นโทษเห็นภัยในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มีอยู่เป็นอยู่หรือจะมีจะเป็นในโอกาสต่อไป เป็นสิ่งที่ไม่เจริญตาไม่เจริญใจ ไม่น่ารื่นรมย์ เป็นสิ่งที่มีแต่ความทุกข์ทรมานแฝงอยู่ น่าเบื่อหน่าย น่าสงสารผู้ไม่รู้ตัวติดมจมอยู่กับสิ่งเหล่านั้น

เราคงจะไม่เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะกิเลสที่วิญญูมานะอวิชชาปิดบังเอาไว้ ทำให้ตกอยู่ในอาการของคนประมาทบุดูชนคนธรรมดา จะมองเห็นแต่ความน่าสงสารของคนอื่น มักมองไม่เห็นความน่าสงสารของตัวเอง เนื่องจากขาดโอปะนะฮิโกคือการน้อมเข้ามาหาตน คิดว่าคงเป็นแต่เขา มัวเมาทำให้ติดจมอยู่ในอาการของความน่าสงสารนั้น วนไปเวียนมาไม่มีที่สิ้นสุด ท่านอุปัฏฐากอุปัชฌาย์เหมือนมดแดง ไต่ขอบ

ภาพขณะที่เป็นวงกลม ไต่ไปหน้านานเท่าใดก็ไม่เห็นที่สิ้นสุด ไม่ทราบว่าจะเมื่อใดจะรู้ตัว และรู้จักวิญญูสงสาร มองเห็นโทษภัย ในการติดอยู่จมอยู่กับวิญญูสงสาร และหาทางหลีกเลี่ยงไปเสียจากวิญญูสงสารนั้น

ความน่าสงสารเป็นเรื่องใหญ่ เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกศาสนาเป็นอย่างไรการ ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ท่านว่าเป็นลาภอันประเสริฐ เนื่องจากภพภูมิมนุษย์เป็นภพภูมิที่มีความพร้อมที่จะ รองรับคุณธรรมศีลธรรมจริยธรรมมากกว่าภพภูมิอื่น ๆ มนุษย์ สัตว์เดรัจฉาน อสุรกาย บางประเภท แม้จะมีร่างกายและจิตใจเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในกรอบของคุณธรรมศีลธรรม มนุษย์มีมากกว่าสัตว์เดรัจฉาน ถ้ามนุษย์ที่เกิดมาไม่มีคุณธรรมศีลธรรมจริยธรรม มนุษย์ก็ไม่ต่างอะไร จากสัตว์เดรัจฉาน และอาจจะโหดร้ายยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉานเสียอีก มนุษย์ที่เกิดมาแล้ว มิได้ใส่ใจทำบุญ ทำกุศล สะสมบุญบารมีให้แก่ตัวเอง ก็ไม่ต่างอะไรจากสัตว์เดรัจฉาน คือเกิดมาใช้กรรม เกิดมาใช้เวร หมดยุขัยแล้วก็ตายไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548)

ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐในวิญญูสงสารของมนุษย์

มนุษย์แม้จะมีหลายเผ่าพันธุ์ หลายชาติ หลายภาษา หลายความเชื่อ หลายศาสนา ต่างก็มี ร่างกายและจิตใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญเหมือนกันถิ่นที่อยู่ของมนุษย์แม้จะอยู่คนละแห่ง แต่ก็อยู่โลก อันเดียวกัน สมัยก่อนห่างกันไกลกันมาก ไม่สามารถไปมาหาสู่กันได้ แต่ปัจจุบันยานพาหนะ เจริญก้าวหน้าขึ้น สามารถไปมาหาสู่กันได้ทุกที่ ความสำคัญของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา น่าจะลดน้อย ถอยลง ความเมตตาสงสารซึ่งกันและกันในหมู่มนุษย์น่าจะเพิ่มขึ้น

มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาทุกศาสนา มีความต้องการพื้นฐานเหมือนกัน คือต้องการอยู่ดี กินดี มีความสุข ร่างกายต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ยานพาหนะ เครื่องมือสำหรับ ทำงานจิตใจต้องการความรื่นรมย์ ความสะดวกสบาย ความสุขสงบเย็น การศึกษาเล่นเรียนจากคนรุ่น ก่อน ทำให้มนุษย์สามารถดำรงฐานะอยู่ได้ และเจริญก้าวหน้าเรื่อยมา การศึกษากับการปกครองเป็น เรื่องสำคัญ ที่จะทำให้มนุษย์อยู่กันเป็นหมู่เหล่าได้อย่างมีความสุข

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความทุกข์ยากลำบาก เนื่องจากเกิดมามีร่างกาย ร่างกายต้องการ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่มเกิดมาใหม่ ๆ ผู้ทำให้เกิดต้องรับผิดชอบบำรุงเลี้ยงดู ถ้าเขามีความรับผิดชอบดี ก็สบายและเจริญเติบโตจนรู้จักรับผิดชอบ ทำมาหากินเลี้ยงดูตนเองได้ถ้าเขาไม่รับผิดชอบก็จะ ลำบาก อาจจะถูกปล่อยให้ตายเสียตั้งแต่ยังเล็ก เมื่อเจริญวัยขึ้นพอที่จะทำมาหากินเลี้ยงตนเองและ ผู้เกี่ยวข้องที่มีบุญคุณต่อกันสืบต่อกันไป มนุษย์ทุกหมู่เหล่าต้องดิ้นรนขวนขวายทำมาหากินเพื่อให้ได้มา ซึ่งสิ่งที่ตนปรารถนา หาไม่หยุดหย่อน ไม่หากก็กลัวจะไม่มีอยู่ไม่มีกิน ไม่มีใช้การกินการหา เป็นความ ทุกข์ยากลำบาก เป็นความน่าสงสารของมนุษย์ประการที่หนึ่ง การทำมาหากินของมนุษย์ นอกจากจะ เกิดความยุ่งยากลำบากแล้วยังเป็นบ่อเกิดแห่งการต่อสู้แย่งชิง เนื่องจากต่างคนต่างก็แสวงหา ต่างคน ต่างก็จะเอาให้ได้ การต่อสู้แย่งชิงกันก็เกิดขึ้น กลายเป็นการลักขโมย ตีชิงวิ่งราว หลอกหลวง คดโกงกัน

ขึ้น นอกจากต่อสู้แย่งชิงระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองแล้ว บางครั้งมนุษย์ก็แย่งชิงกับสัตว์เดรัจฉาน เบียดเบียนข่มเหงสัตว์เดรัจฉานผู้มีกำลังอ่อนด้อยกว่า กลายเป็นกรรมวิญญูะ วิบากวิญญูะ เกิดขึ้นตัดรอนความสงบสุขของมนุษย์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เนื่องจากกรรมบางอย่างแม้เปลี่ยนสภาพเปลี่ยนชาติไปแล้ว ก็ยังตามให้ผลอยู่ เมื่อมนุษย์หาสิ่งที่ต้องการมาได้สมปรารถนาแล้ว มนุษย์จะมีความรู้สึกหงวเหวแห่งเหล่านั้น จะพยายามรักษาสິงของเหล่านั้นเอาไว้ เพื่อประโยชน์ตนและผู้เกี่ยวข้อง หามาได้แล้วก็มายุ่งยากเรื่องการเก็บรักษาอีก ความหวงแหนกลายเป็นความห่วงใย จะหนีไกลก็ไม่ได้ต้องคอยเฝ้าคอยดูแล นอกจากยุ่งยากลำบากเพราะการหาแล้ว ก็มายุ่งยากลำบากเพราะการหุง การหุงอีก ความน่าสงสารของมนุษย์ก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น

การต่อสู้แย่งชิงของมนุษย์ เกิดขึ้นทุกหมู่เหล่าเผ่าพันธุ์ แม้เผ่าพันธุ์เดียวกันก็แย่งชิงกัน ยิ่งต่างเผ่าพันธุ์ความโหดร้ายยิ่งเพิ่มมากขึ้นกลายเป็นสงครามประหัตประหารกันซึ่งหน้าเปิดเผย ชนิดใครดีใครอยู่ ประวัติอันยาวนานของมนุษยชาติ ชี้ให้เห็นความน่าสงสารของเหล่ามนุษย์มีมากมาย เมื่อใดหนอหมู่มนุษย์จึงจะอยู่กันอย่างสันติสุข

ความต้องการของมนุษย์มีหลายสิ่งหลายประการ นอกจากหามาเพื่อกินเพื่อใช้ เพื่ออาศัย เพื่อรักษาโรคแล้ว ยังหามาเพื่อกามฉันทะ หามาเพื่อเกียรติยศชื่อเสียงอีก ยิ่งหลายอย่างหลายประเภทขึ้น ความยุ่งยากลำบากของมนุษย์ยิ่งทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว ไฟกิเลสโลก โหมกระหน่ำ เผาผลาญจิตใจของมนุษย์ตลอดเวลาที่น่าสงสารมนุษย์เหล่าผู้ไม่รู้จักรัศมีเครื่องแก้วกิเลส ไม่รู้จักบรรเทาไฟกิเลสมิให้ลุกลามเกินความพอดีไฟกิเลสโลก ไฟกิเลสโกรธ ไฟกิเลสหลง ก็จะทำให้หน้าความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และสุดท้ายโลกทั้งโลกก็จะลุกเป็นไฟ โหมไหม้เหล่ามนุษย์โดยไม่เลือกหน้า โอบ มั่นช่าน่าสงสารเหล่ามนุษย์ผู้ไม่รู้จักศีล ไม่รู้จักธรรมแท้หนอนอกจากทุกข์ที่เกิดจากเหตุภายนอก จะรุมเร้ามนุษย์ตลอดเวลาแล้ว มนุษย์ยังมีทุกข์ที่เกิดจากเหตุภายในรุมเร้าเพิ่มเข้าไปอีก

นั่นคือความเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายของมนุษย์เอง มันเกิดขึ้นมีขึ้นตลอดเวลา ไม่ยกเว้นให้ใครกล่าวคือ ร่างกายของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาจะเปลี่ยนแปลงไปตามกฎอนิจจัง คือไม่เที่ยง จะขลุกอยู่กับความทุกข์นานาประการเรียกว่าทุกข์ และสุดท้ายจะพบกับความเสื่อมสลาย ว่างเปล่า เรียกว่าอนัตตา คือ ไม่มีตัวตนแน่นอน หมุนเวียนเปลี่ยนไปตลอดเวลา

ร่างกายมนุษย์ไม่ว่าชาติใดภาษาใดเผ่าพันธุ์ใด สูงต่ำดำขาว ชี้อหรือสวยงามเพียงใดก็ตาม จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเรื่อยๆ จะมีโรคภัยไข้เจ็บคอยรบกวนเบียดเบียน ตามอำนาจของกรรมวิญญูะ วิบากวิญญูะ บันดาลผลให้เป็นไป บางที่เกิดมาร่างกายพิกลพิการไม่สมประกอบบางคนเกิดมาวิกลจริตหาความสุขความเจริญไม่ได้ บางคนเป็นมาแต่กำเนิด บางคนก็มาเกิดเป็นในภายหลัง เนื่องจากมีกรรมปีบคั้นทรมานปรุงแต่งให้เป็นไปการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายของมนุษย์เกิดขึ้นมีขึ้นตลอดเวลาตามกฎอนิจจังคือความไม่เที่ยง นานๆไปกลายเป็นแก่ชรา กำลังวังชาจะลดน้อยถอยลง

ขณะเดียวกันก็จะมีโรคภัยไข้เจ็บคอยรบกวนเบียดเบียนโรคหนึ่งหายไปโรคใหม่เกิดขึ้นแทน รักษาเยียวยากันไม่หยุดไม่หย่อน ยิ่งแก่ชรายิ่งหนักหนาขึ้นไปอีกป่วยง่ายหายยาก และสุดท้ายทุกคนไม่ว่าชาติใดภาษาใด ล้วนแต่จะต้องตายจากกันไป เกิดเท่าใดตายเท่านั้น หลายคนคิดว่าตายแล้วสูญ คือไม่มีอะไร ทุกอย่างจบสิ้นไป คนคิดเช่นนี้เป็นคนเห็นตนครั้งเดียว คือ เห็นว่าตนเองหรือร่างกายเท่านั้น

จิตหรือใจหรือผู้รู้หรือมโนวิญญาณนั้นเป็นใคร ใช้เราหรือเปล่า ร่างกายเสื่อมสลายผุพังแล้วเขาไปไหน ไปอย่างไร เป็นอย่างไรปกติวันที่ 3 หลังการตายเกิดขึ้น เขาจึงจะรู้ว่าตายแล้วสูญหรือไม่ สูญ จบสิ้นหรือไม่จบสิ้นซึ่งเมื่อถึงวันนั้น แก่ไขอะไรไม่ได้แล้ว หมดหวังหมดโอกาสที่จะใช้ร่างกายทำประโยชน์ให้ตนเองแล้วน่าเสียดายมาก คนไม่ได้ศึกษาเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ไม่เข้าวัดเข้าวาศึกษาปฏิบัติธรรมหมดโอกาสที่จะรู้จิตเห็นใจตนเองอย่างแจ่มชัด ทำให้เห็นผิด คิดผิด ทำผิด จากทำนองคลองธรรมหลายอย่างหลายประการมรรคผลนิพพาน ไม่ได้อยู่ในความหวังของเขาเลยคนส่วนใหญ่เห็นผิดกันอยู่เช่นนี้ (ดูรายละเอียดในชุกทุกก. อฎฺ. (ไทย) 17-173)

เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจ หรือสร้างภูมิคุ้มกันให้บรรดาพุทธศาสนิกชนทั่วไป ซึ่งมีผลสืบเนื่องต่อการดำรงวิถีชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง ที่มีพิธีการปฏิบัติปลีกย่อยตามศรัทธาความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปตามภูมิภาคนั้น ๆ เช่น พิธีการสวดสะเดาะเคราะห์ การสวดสืบชะตา การบายศรีสู่ขวัญ การสวดบูชาเทพเคราะห์ การปล่อยนกปล่อยปลา การปฏิบัติศีลภาวนา บรรพชา อุปสมบท การบวชเนกขัมมะศีลจารีณี เพื่อบรรเทาความทุกข์จากภายนอกและสร้างพลังภายในให้เข้มแข็งแจ่มแจ้งเช่นกับการสวดบทรัตนสูตรในครั้งอดีตกาล

ตำนานการสวดบทรัตนปริตร

ตำนานการสวดบทรัตนปริตร ที่พระพุทธเจ้าทรงให้พระอานนท์นำสวดเมื่อครั้งเกิด โรคระบาดในเมืองไวสาลี คือการเผยแผ่ที่มาของตำนานบทสวด "รัตนสูตร" ไล่โรคภัยตั้งแต่สมัยพุทธกาล คือ รัตนสูตรปรากฏ 3 ประการ ณ เมืองไพศาลี อาณาจักรวัชชี ในสมัยพุทธกาล เมืองไพศาลี หรือเวสาลินครหลวงแห่งอาณาจักรวัชชี มีการปกครองระบอบสามัคคีธรรม (คล้ายกับลักษณะสาธารณรัฐในปัจจุบัน) เป็นเมืองที่มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์มีประชาชนอยู่หนาแน่นมีกำแพง 3 ชั้น ซึ่งเรียกว่า "ตรีบูร" แต่ละชั้นห่างกันประมาณ 4 กิโลเมตร มีปราสาทอุทยาน สระโบกขรณีเป็นจำนวนมาก ทางตอนเหนือของเมืองไพศาลีมีป่าใหญ่เป็นพืดขึ้นไปทางเหนือจนจดทิวเขาหิมาลัย เรียกว่าป่ามหาวันมีผู้สร้างกุฎาคารศาลา (เรือนยอด) ถวายไว้เป็นที่ประทับพระพุทธเจ้า

ต่อมาเมืองไพศาลีเกิดข้าวยากหมากแพงฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าแห้งเหี่ยวตาย เกิดทุพภิกขภัยใหญ่และมีโรคระบาดพวกคนยากคนจนอดอยากล้มตายลงเป็นจำนวนมาก ชากศพญานำไป

ทั้งไว้นอกเมืองก็ส่งกลิ่นเหม็นตลบไปทพวกอมนุษย์ก็พากันเข้าเมืองคนยิ่งล้มตายกันมากขึ้น เกิดอหิวาตกโรคตามมา

เมื่อเกิดภัย ประการคือ ทุพภิกขภัย (ข้าวยากหามาแกง) อมนุษย์ภัย (ภัยจากพวกอมนุษย์) และ พยาธิภัย (ภัยที่เกิดจากโรคระบาด) ขึ้นในเมืองไพศาลีอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กษัตริย์ลิจฉวีซึ่งมีจำนวนถึง 7,707 องค์ จึงให้ประชาชนประชุมพร้อมกันในสันฐาคาร (ห้องประชุมใหญ่) เพื่อร่วมกันพิจารณาสอดส่องความประพฤติของบรรดากษัตริย์ทั้งหลายว่า ได้ทำความผิดอันใดไว้ซึ่งทำให้เกิดภัยต่าง ๆ ดังกล่าว

เมื่อไม่เห็นวกษัตริย์ทั้งหลายทำความผิดมีโทษอันใดจึงหาทางระงับภัย 3 ประการนั้น โดยเห็นร่วมกันว่าควรกราบทูลนิมนต์พระพุทธเจ้า ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่พระนครราชคฤห์ นครหลวงของอาณาจักรมคธ จึงได้ส่งเจ้าลิจฉวี 2 องค์ เป็นทูตนำเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร ณ พระนครราชคฤห์ กราบทูลเรื่องราวให้ทรงทราบ และกราบทูลของอนุญาตนิมนต์พระพุทธเจ้าเสด็จนครไพศาลี พระเจ้าพิมพิสารได้ตรัสให้เจ้าลิจฉวีไปกราบทูลนิมนต์ด้วยพระองค์เอง

เจ้าลิจฉวีทั้งสองจึงได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทรงรับนิมนต์แล้วจึงทูลขอเวลาตกแต่งหนทางตั้งแต่เมืองราชคฤห์ ไปจนถึงฝั่งแม่น้ำคงคาเป็นระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร และโปรดให้สร้างวิหารไว้สำหรับพักตามระยะทางอีก 5 หลัง พระเจ้าพิมพิสารโปรดให้กัณเฑาะฏ (ร่มขาว) ถวายพระพุทธเจ้า 2 คันและกัณเฑาะฏภิกษุสงฆ์ที่ติดตามอีก 500 รูป รูปละ 1 คัน พระองค์ได้ตามเสด็จไปพร้อมด้วยข้าราชการ ทรงแถวเครื่องสักการบูชา ของหอมและทรงบำเพ็ญกุศลถวายทานตลอดทางไปจนถึงฝั่งขวาของแม่น้ำคงคา และทรงส่งข่าวสารไปยังเมืองไพศาลีให้ทราบทั่ว บัดนี้พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาถึงฝั่งแม่น้ำคงคาแล้ว

พระเจ้าพิมพิสารโปรดให้จัดเรือ 2 ลำ ตรึงขนานเข้าด้วยกันให้สร้างมณฑปขึ้นบนเรือขนาน แล้วกราบทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นประทับพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ 500 รูป พระเจ้าพิมพิสารทรงพระดำเนิลงไปในน้ำลึกจนถึงพระศอ (คอ) แล้วทรงกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าพระองค์จะรอดอยอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำคงคานี้จนกว่าพระบรมศาสดาจะเสด็จกลับ

ทางเมืองไพศาลี ซึ่งตั้งอยู่ห่างฝั่งซ้ายของแม่น้ำคงคาขึ้นไปทางเหนือประมาณ 40 กิโลเมตร เมื่อทราบข่าวว่าพระพุทธเจ้าทรงรับนิมนต์แล้ว ก็เตรียมปราบทางให้ราบเรียบตั้งแต่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำคงคาไปจนถึงเมืองไพศาลี และสร้างวิหารประจำไว้จำนวน 3 หลัง เตรียมทำการบูชาเป็น 2 เท่าของพระเจ้าพิมพิสารที่ทรงทำมาแล้ว เรือขนานนำพระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ 500 รูป มาในแม่น้ำคงคาเป็นระยะทาง 16 กิโลเมตร ก็ถึงเขตเมืองไพศาลี บรรดากษัตริย์ลิจฉวีก็พากันลุลำลงรับเสด็จพระพุทธเจ้าในแม่น้ำคงคาถึงพระศอเช่นกัน

ครั้นเรือขนานเทียบถึงฝั่ง พอพระพุทธเจ้าทรงยกพระบาทแรกย่างเหยียบฝั่งแม่น้ำคงคา กลุ่มเมฆหมอกที่มาจากฝั่งกระเจายตั้งเค้ามีตมิตกบันดาลให้ฝนตกลงมาท่าใหญ่ น้ำฝนไหลนองท่วมพื้นดินระดับน้ำ

สูงถึงเข้าบ้างถึงสะเอวบ้าง ถึงคอบ้าง พัดพาเอาซากศพลอยลงแม่น้ำคงคาไปหมด ทำให้ภาคพื้นดินบริสุทธิ์สะอาดโดยทั่วไป

บรรดาภคษัตริย์ลิจฉวีทั้งหลายก็นำเสด็จพระบรมศาสดาและภิกษุสงฆ์ 500 รูปเข้าพัก ณ วิหารที่สร้างไว้ แล้วถวายทานมากมายเป็น 2 เท่าของพระเจ้าพิมพิสาร ให้ทางเศวตฉัตรกันถวาย พระพุทธเจ้า 4 คันกันถวายพระภิกษุสงฆ์รูปละ 2 คัน น้ำเสด็จพระพุทธดำเนินเป็นเวลา 3 วัน ก็ถึงพระนครไพศาลี ขณะนั้นพระอินทร์ได้เสด็จพร้อมด้วยเหล่าทวยเทพมาชุมนุมอยู่ด้วย ทำให้พวกอมนุษย์ กรงกั้วอำนาจพากันหลบหนีไป

พระพุทธเจ้าเสด็จถึงประตูเมืองไพศาลีในเวลาเย็น ได้ตรัสให้พระอานนท์เรียน "รัตนสูตร" เพื่อเดินจาริกทำพระปริตไปในระหว่างกำแพง 3 ชั้น (ตรีบุร) ในเมืองไพศาลีกับบรรดาภุมารลิจฉวีแล้วตรัส "รัตนสูตร" ขึ้นในกาลครั้งนั้น ที่เรียกพระสูตรนี้ว่า "รัตนะ" เพราะหมายถึง พระรัตนตรัย คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ

เมื่อพระอานนท์เรียนรัตนสูตรจากพระพุทธเจ้าแล้ว ก็เอาบาตรของพระพุทธเจ้าใส่น้ำถือไปยืนที่ประตูเมือง พลังรำลึกถึงพระพุทธคุณตั้งแต่ทรงตั้งความปรารถนาที่จะได้บรรลุพระโพธิญาณ จนถึงทรงแสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตรและโลกุตตรธรรม 9 (คือมรรค 4 ผล 4 และนิพพาน 1) แล้วเข้าไปภายในพระนคร เดินทำพระปริตไปในระหว่างกำแพงเมือง 3 ชั้น ทำให้พวกอมนุษย์ที่ยังหลงเหลืออยู่บ้างพากันหนีออกจากเมืองไปหมด พวกชาวเมืองจึงออกจากบ้านของตนถือดอกไม้และของหอม พากันตามบูชาพระอานนท์แห่ล้อมทำนมา พระอานนท์เดินทำพระปริตไปทั้งคืน

ประชาชนชาวเมืองไพศาลีได้พร้อมใจกันตกแต่งสัตถุศาสดา กลางพระนคร ด้วยของหอมและผูกเพดานประดับด้วยรัตนชาติ จัดตั้งอาสนะสำหรับพระพุทธเจ้า แล้วเชิญเสด็จพระบรมศาสดามาประทับในสัตถุศาสดา พระภิกษุสงฆ์และภคษัตริย์ลิจฉวี ตลอดจนประชาชนชาวเมืองไพศาลี ได้พากันมานั่งล้อมพระพุทธเจ้า พระอินทร์พร้อมเทพบริวารก็มาเฝ้าด้วย ครั้งพระอานนท์ทำพระปริตอารักขาทั่วพระนคร แล้วก็กลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระบรมศาสดาจึงตรัสรัตนสูตรอีกครั้ง หนึ่งรวม 14 คาถา แล้วพระอินทร์ได้ผูกคาถา (ฉันท) ต่ออีก 3 คาถา

พระพุทธเจ้าได้ประทับอยู่ที่เมืองไพศาลี และตรัสเทศนารัตนสูตรทุกวันรวม 7 วัน เมื่อทรงเห็นว่าภัยทุกอย่างสงบเรียบร้อยแล้วจึงตรัสลาภคษัตริย์ลิจฉวีและชาววัชชีทั้งหลายเสด็จกลับราชคฤห์ครั้งนี้ มีประชาชนมาบูชาสักการะถวายแก่พระองค์เป็นการยิ่งใหญ่ เรียกว่า "คังโคโรทสนสมาคม" คือการชุมนุมใหญ่ในโอกาสที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงแม่น้ำคงคา

บทสรุป

วิญญูสงสารกับไวรัสโควิด 19 ให้บทเรียนอะไรแก่ชีวิตมนุษย์ กบการเปิดตำนาน 'รัตนปริตร' ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงให้พระอานนท์ นำสวดเมื่อครั้งเกิดโรคระบาดในเมืองไวสาลี เพื่อให้เมืองไวสาลีรอดพ้นจากโรคระบาด "รัตนปริตร" คือ ปริตรที่กล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัย แล้วอ้างคุณนั้นมาพิทักษ์คุ้มครองให้มีความสวัสดิ มีประวัติเล่าว่า ในสมัยหนึ่ง เมืองเวสาลีเกิดฝนแล้ง ขาดแคลนอาหาร มีคนอดอยากล้มตายมากมาย ซากศพถูกโยนทิ้งนอกเมือง พวกอมนุษย์ได้กลิ่นศพก็พากันเข้ามาในเมือง ทำอันตรายคนให้ตายมากขึ้น และยังเกิดอหิวาตโรคระบาดอีกด้วย ทำให้เมืองเวสาลีประสบภัย 3 อย่าง ได้แก่ ทุพภิกขภัย คือ ขาดอาหารมากแพง, อมฤตภัย คือ อมนุษย์และโรคภัย คือ โรคระบาด

ในขณะนั้นชาวเมืองคิดว่า เมืองนี้ไม่เคยเกิดภัยพิบัติเช่นนี้ถึง 7 รัชสมัย จึงกราบทูลเจ้าผู้ครองนครว่า ภัยนี้อาจเกิดจากการที่พระองค์ไม่ทรงธรรม เจ้าผู้ครองนครจึงมีรับสั่งให้ชาวเมืองประชุมกันพิจารณาหาโทษของพระองค์ แต่ชาวเมืองไม่สามารถพิจารณาหาโทษได้ ทั้งหมดจึงปรึกษากันว่าควรจะนิมนต์ศาสดาองค์หนึ่งมาดับทุกข์ภัยนี้ บางคนกล่าวว่าควรนิมนต์เดียรชีย์ บางคนกล่าวว่าควรนิมนต์พระพุทธเจ้า ในที่สุดทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า ควรนิมนต์พระพุทธเจ้าให้เสด็จมาโปรด ดังนั้น จึงได้ส่งเจ้าลิจนวิสองพระองค์มาทูลนิมนต์เพื่อระงับภัยพิบัตินั้น

เมื่อพระพุทธองค์เสด็จถึงเมืองเวสาลี พระอินทร์พร้อมด้วยเทพบริวารเป็นอันมากได้มาเฝ้าในสถานที่นั้น ทำให้พวกอมนุษย์ต้องหลบหนีออกจากเมือง จากนั้นพระพุทธองค์ทรงสอนพระปริตรนี้แก่พระอานนท์ และรับสั่งให้ท่านสาธยายรอบเมืองที่มีกำแพงสามชั้นตลอดสามยาม พวกอมนุษย์ที่ยังเหลืออยู่ได้หลบหนีไปหมด เพราะกลัวอำนาจพระปริตร ครั้นอมนุษย์หนีไปและโรคระบาดสงบลงแล้ว ชาวเมืองได้มาประชุมกันที่ศาลากลางเมือง และได้นิมนต์พระพุทธองค์เสด็จมายังเมืองนี้ ในเวลานั้นพระพุทธองค์ได้ตรัสรัตนปริตรนี้แก่พุทธบริษัทที่มาประชุมกันในที่นั้น

อนึ่ง สามคาถาสุดท้าย คือคาถา 16, 17, 18 เป็นคาถาที่พระอินทร์ตรัสขึ้นเองโดยดำริว่า พระพุทธเจ้าทรงกระทำให้ชาวเมืองประสบสุข โดยอ้างสัจจาจากที่กล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัย เราก็ควรจะทำให้ชาวเมืองประสบสุข โดยอ้างคุณของพระรัตนตรัยเช่นกัน ฉะนั้น พระอินทร์จึงได้ตรัสสามคาถาเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2542). *ภัยในวิญญูสงสาร วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 2*. กรุงเทพฯ: วัดยานนาวา.

พระราชวรมนี (ป. อ. ปยุตโต). (2528). *พจนานุกรมฉบับพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสิริชัยโสภณ (ณรงค์ ปภัสสรโร). (2535). *มนต์พีธี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *กษัตริย์ธรรมนิมิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
วิญญาน.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2
แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.